

AMŽIŲ VĖJAI

LIETUVOS REFORMACIJOS ISTORIJA IR KULTŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS. 1994m. BALANDIS. Nr.1

BAIGIANT ANTRUOSIUS VEIKLOS METUS

Prieš dvejus metus gimusi Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija tapo ilgai lauktu dvasiniu kūdikiu. Apie jos tikslus ir uždavinius, apie pirmuosius žingsnius geranoriškai atsiliepė Lietuvos periodika. Plačiai ir šiltai Draugijos veiklai savo puslapius atskleidė „Literatūra ir menas“, „Vakarinės naujienos“, „Moksleivis“, „Voruta“, „Ukininkas“, „Biržiečių žodis“, „Biržų žinios“. Jie padėjo ir mums patiems leido išsakyti savo programinius siekius, savo švietėjišką Reformacijos dvasinumą bei tolerancijos dvasią. Apie Draugijos konkrečius žingsnius, jos renginius ne kartą rašė „Lietuvos rytas“, „Tiesa“, „Respublika“, „Dialogas“, „Gimtasis kraštas“, „Kauno laikas“ ir kiti periodiniai leidiniai. Pastebėjo mus ir užsienio lietuvių spauda - „Mūsų sparnai“, „Lietuvius žurnalistas“, „Dirva“ ir kiti.

Mūsų organizaciniame periode autoritetingų periodinių leidinių gera nuomonė apie mus buvo neįkainojama parama. Tačiau, nėra abejonės, kad sistemingiau, savikritiškiau ir giliau savo darbus, projektus ir idėjas galim išsakyti tik savame leidinyje. Todėl, nežūrint visų sunkumų, visų pirma finansinių, Draugija, atcidama į pirmąjį atskaitinį suvažiavimą, mėgina žvilgtelėti į savo nueitą organizacinį kelią bei pirmuosius padarytus darbus kukliu savarankišku leidiniu. Viliamės, jog šis pirmasis laikraščio numeris atvers kelią tolimesniems periodiniams leidiniams, kurie sudarys galimybes mums visiems geriau dirbti, informuoti visuomenę apie Draugijos veiklą.

Jau dabar galime teigti, jog padaryti pavyko nemažai. Tai rodo faktai. Organizuota reikšminga tarptautinė mokslinė konferencija, o ypač dvidešimt įvairių renginių. Vien tik Draugijos gimimas ir veikla Lietuvos visuomenės, o ypač inteligentijos, buvo sutiktas palankiai. Draugijai pavyko užmegzti konstruktyvius ryšius su visuomeninėmis organizacijomis, mokslo ir kultūros veikėjais. Žurnalistas, menotyrininkai, paminklosaugininkai atsiliepė į Draugijos keliamas idėjas ir dalykiškai prisidėjo prie jų realizavimo. Šis bendravimas ypač atsispindėjo rengiant mokslinę konferenciją „Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis“. Konferencijoje argumentuotai pagrįstos reikšmingos idėjos ir išvados, kad reformacija - tai šviesos ir kultūros spindulys, gaivinęs lietuvių kalbą ir tautinę savimonę, kad šis judėjimas - tai renesansas Lietuvoje, davęs daug peno mūsų architektūrai ir menui, lietuviškai raštijai. Pirmąją lietuvišką knygą, pirmąjį vadovėlį, pradžios mokyklų kūrimą ir daug kitų dalykų pagimdė reformacija. Tai pagaliau tolerancija tradicijoms ir kultūrai, tarp jų ir kitai tautai. Pagaliau tai įkvepiantis pavyzdys nūdienai susipriešinusiai Lietuvai.

Grąžiai buvo atsiliepta apie paminklosaugininkų darbus. Antai reikšminga veikla Kauno skyriaus, aktyvistai tvarkė Vydūno kapą, Tartylos paminklą, o kur dar Vilniaus senųjų Evangelikų kapinių tyrimai ir restauravimo projektai, Abraomui Kulviečiui pagerbti skirta, visos Lietuvos rajonų poetas sukviestas „Krentančio lapa“ šventė Jonavoje bei kiti reikšmingi renginiai, darbai ir sumanymai.

Dar prisiminkime ciklus turinčių paskaitų Vilniuje, Kaune, Biržuose, religinės muzikos koncertus, reformacijos dienų minėjimus, poezijos vakarus, tikrai galime pasidžiaugti dideliu dosnią dvasinę šilumą mums suteikusių mokslininkų ir menininkų, įvairių sričių specialistų būriu ir šimteriopai gausnesni klausytojų skaičiumi. Nemažiau svarbu ir tai, kad šiuose renginiuose niekas nedeklaravo savo konfesinio, partinio ar politinio išskirtinumo, o savo mintimis, idėjomis, sumanymais kvietė konsoliduotis, renginių dalyvius praturtino dvasiškai.

Jau vien iš to, kas pasakytą, matyti, jog prieš dvejus metus įsteigta Draugija gyvuoja, auga, prisiminama Reformacijos nueitą vos ne 500 metų kelią ir mėginama puoselėti jos humanistines idėjas šiandien. Suprantama, tolimesniam Draugijos keliui svarbų vaidmenį turėtų suvaidinti ir jos spausdintas žodis.

Draugijos pirmininkas prof. Sigitas KREGŽDĖ

Kaip nenu-maldomai bėga laikas. Jau dveji metai, kaip

GYVUOJAME!

įsikūrė Reformacijos draugija. Per šį laiką įvyko nemažai renginių, įdomių susitikimų. Draugijos veiklos pulsas juntamas ne tik tarp narių, kurių tolydžio daugėja, bet ir visuomenėje.

O juk 1992-ųjų balandį ir gerokai anksčiau, kai grupelė pasišventėlių būrė žmones, kurie būsimosios Draugijos programą ir įstatus, daugelis iš mūsų abejojomė, ar užteks entuziazmo, ar visuomenė ir valdžios įstaigos palaikys šį sumanymą. Pagaliau ar būsime pastebėti tarp gausybės draugijų ir sąjungų, įvairių pakraipų politinių organizacijų.

Šiandien drašiai galime pasakyti, jog dirbta neveltui. Gyvuojame! Ir nekyta nerimas dėl atcitics. Kokia bus mūsų veikla po metų kitų, ar dar vėliau, priklauso nuo mūsų pačių.

Pirmojo Draugijos suvažiavimo delegatus sveikiname ne vien žodžiais iš tribūnos, rankos paspaudimu. Jums, Draugijos aktyvistai, galime įteikti pirmąjį laikraščio numerį. Tegū šis leidinelis ir nedidelės apimties, nėra toks brandus, kokį norėtume matyti, tačiau vis dėl to brangus ir reikšmingas. Todėl, kad tai - savas spausdintas žodis, visų mūsų darbai ir siekiai.

Ilgai šiam laikraščeliui rinkome pavadi-

nimą. Atvirai prisipažinime, jog nelabai sekėsi. Il-

goje virtinėje siūlomų pavadinimų niekaip neatsirado tinkamo, to vienintelio, kuris tiktų mūsų leidiniui. Nemažai jų buvo girdėti, siek tiek priminė kitų laikraščių ir žurnalų pavadinimus. Spaudos jūroje nelengva surasti nepasikartojantį ir ryškų, atitinkančią Draugijos veiklą, pirmuosius laikraščio žodžius.

Apsistojome prie pavadinimo „Amžių vėjai“. Jis neturėtų stebinti. Šimtmečiais Lietuvą ir iš Rytų, ir iš Vakarų blaškė ne tik vėjai. Siaubė karų audros, trempė okupantų padai.

Nelengvesnė dalis teko ir Reformacijai. Visko teko iškentėti. Dar ir dabar tie vėjai mūsų tautai toli gražu nėra palankūs. Bet palūžti nenorime. Tam neturime teisės.

Taigi, „Amžių vėjai“. Viliamės, jog visi draugijos nariai, ne vien aktyvistai, prisidės prie laikraščio tobulinimo. Rašys jam, ginčysis, teiks įdomius pasiūlymus, informuos apie padarytus ir darytinus darbus. Tik su Jūsų parama plėsis Draugijos veikla, swarensis taps „Amžių vėjų“ žodis.

Sėkmės Jums suvažiavimo darbe! Daug laimės asmeniškai gyvenime.

Vytautas TREČIOKAS
Redaktorius

Atkūrus Lietuvoje Nepriklausomybę 1990 m., pradėta labiau domėtis kultūros paveldu, kilo būtinybė atgavinti ir skleisti visuomenėje Reformacijos idėjas.

Prieš dvejus metus įkurta Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija yra pasaulietinė, nekonesinė, nepolitinė, dorovinio bei kultūrinio tobulinimosi organizacija. Ji remiasi reformacijos tradicijomis. Tikslas - skleisti Reformacijos idėjas, supažindinti su jos istorija bei rėkšme lietuvių, Lietuvos kultūrai, valstybingumui. Draugija rengia paskaitas, pokalbius, disputus, konferencijas, su reformacija susijusių sukakčių nėjimus, atvirus visai visuomenei. Krypiasi į bibliotekas, muziejus ir kitas kultūros įstaigas, siūlydama organizuoti reformacijos tematika parodas, ekspozicijas ir kitus renginius. Draugijos nariu gali būti kiekvienas Lietuvos pilietis, pritariantis jos

įstatams ir programai. Draugija taikosi humanistišką švietėjišką pažiūrą, tolerancijos bei sąjau-garbos kitokiams įsitikinimams, pripažįsta argumentuotą disputą.

Vienas didžiuliu mūsų rūpesčių ir uždavinių - pastatyti paminklą Reformacijos pradininkams Vilniuje, Pylimo gatvėje, kverelyje priešais Ev. reformatų bažnyčią. Draugija skatina savo narius ir rėkėjus teikti konkrečią pagalbą šioms istorijos, mokslo ir kultūros įstaigoms: Vilniuje - Reformacijos muziejui steigti, Klaipėdoje - Vakarų Lietuvos ir Lietuvos istorijos tyrinėjimo centrui, Biržuose - Biržų krašto muziejui „Sėla“ ir Biržų nacionaliniam parkui steigti, Kėdanių krašto reformacijos kultūros paveldui išsaugoti. Ateityje, pasitelkus kūrybines jėgas, reikės sudaryti reformacijos kultūros paminklų sąvadą.

Šiuo metu Lietuvoje veikia trys Draugijos skyriai - Vilniuje, Kaune ir Biržuose, buriasi rėmėjai Jonavoje, Klaipėdoje, Šiauliuose, Tauragėje, Panevėžyje ir kitur. Nuo Reformacijos draugijos įkūrimo Vilniuje, Kaune, Biržuose ir Jonavoje perskaitytos 22 paskaitos reformacijos istorijos, kultūros ir meno klausimais.

Pirmąją paskaitą „Protestantizmo ištakos“ Vilniaus miesto visuomenės skaitė teologijos filosofijos daktaras Helmutas Arnašius 1992 m. spalio 21 d. Ev. reformatų bažnyčioje. Lapkričio mėn. prof. Levas Vladimirovas pakvietė į pirmųjų protestantiškų knygų parodą ir pašnekesį apie jas Vilniaus universiteto mokslinėje bibliotekoje. Biržų „Sėlos“ muziejaus mokslinis bendradarbis archeologas Arūnas Baublys gruodžio 17 d. pakvietė vilniečius į paskaitą-disputą „Radvilos ir Reformacija XVII a.“. Visi šie renginiai buvo skirti Reformacijos 475 metų jubiliejui.

Draugijos Kauno skyriuje prof. A. Vaitiekūnienė sudomino kauniečius skaitydama pranešimą tema „Vydūnas ir Reformacijos kultūra“. Prof. A. Piročkinas Kauno miesto visuomenę pakvietė į paskaitą „Mažosios Lietuvos dvasininkų santykis su lietuvių tautine savimone“. Gegužės 12 d. J. Gruodžio aukštesniojoje muzikos mokykloje muzikologas V. Juodpusis skaitė pranešimą ir demonstravo videofilmą apie kompozitorių Vladą Jakubėną.

Archeologas S. Zakarauskas supažindino su Vilniaus žemutinės pilies istoriniais tyrimais ir kasinėjimais. Poetė A. Karosaitė surengė (1993.05.14) poeto P. Zablocko kurybos vakarą, dalyvaujant rašytojams E. Matuzevičiui, E. Čigriciui, K. Fedaravičiui, A. Zurbai ir kt. Gegužės 17 d. Vilniaus mokytojų namuose draugijos svečiai iš Vo-

ketijos „LION'S“ klubo dr. R. Witt skaitė paskaitą „Reformacija laivoje valstiečių žemėje Ditmarchene“, o W. Wessling papasakojo apie „Šlezvig-Holšteiną - Vokietijos kraštą tarp dviejų jūr“.

Aktyviai įsijungė į Draugijos veiklą 1993 m. birželio 19 d. įkurtas Biržų skyrius, kur pilies salėje dr. H. Arnašius perskaitė paskaitą „Liuteronai ir reformatai - bendrybės ir skirtumai“. Muziejaus „Sėla“ direktorius Algimantas Baublys supažindino biržiečius su miesto praeitimi, dabartimi ir ateitimi, o svečias iš Floridos, JAV, teologijos daktaras E. Gerulis taip pat Biržuose skaitė pranešimą „Evoliucija krikščionio akimis“.

Rugpjūčio mėn. įvyko nuoširdus ir dalykiškas Reformacijos draugijos aktyvo pokalbis su „Mūsų sparnų“ vyr. redaktoriumi Mykolu Zablocku.

Ryškiausiu draugijos renginiu ta-

ti miesto valdybos ir visuomenės dėmesį. Tikimės, kad atsiras lėšų tęsti pradėtus darbus ir juos įgyvendinti.

Lietuvių kalbos instituto mokslinė bendradarbi, habilituota daktarė Dainora Pociūtė vasario 24 d. pakvietė į paskaitą „Protestantų giesmės XVI-XVII a. Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje ir Prūsijoje“. Šis renginys vyko Ev. liuteronų bendruomenės salėje.

Daroma žingsnių dėl senųjų reformacijos paminklų, kapinių išsaugojimo, atkūrimo, restauravimo. Pažymėtini Kauno skyriaus projektai ir darbai: Vydūno kapas ir visos Bitėnų kapinaitės, išsaugotos senosios kuršių kapinaitės Pervalkoje, paminklai Žemaitijoje, Klaipėdos krašte ir kt.

Užmegzti ryšiai su protestantiška lietuvių išeivija JAV, Kanadoje, kultūrinėmis organizacijomis Vokietijoje, su atskirais mokslininkais ir dvasininkais Danijoje, Lenkijoje, Vokietijoje ir kt.

dr. K. Schmidt, kun. D. Freudenberg, prof. H. Wisner).

Apie Reforma-cijos draugijos veik-

DRAUGIJOS ŽINGSNIAI

po 1993 kovo 9-10 dienomis Vilniaus universitete vykusio tarptautinė mokslinė konferencija „Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis“, kurioje be Lietuvos mokslininkų, pranešimus skaitė svečiai iš Vokietijos, Lenkijos, JAV, Ukrainos. Konferencijos baigiamasis akordas gražiai nuskambėjo Mažajoje Baroko salėje. Baroko epochos autorių kūriniai atliko vargonininkė N. Dainienė, vokalistai R. Maciūtė, J. Makšionis, vargonininkė I. Šturmė-girdienė.

M. K. Čiurlionio konkurso diplomantės N. Dainienės atliekamų J. S. Bacho kūrinių vargonams Ev. reformatų bažnyčioje vilniečiai klausėsi ir 1993 sausio 24 d.

1993 m. rugsėjo 25 d. Jonavos rajone prie reformacijos pradininko Abraomo Kulviečio paminklo įvyko poezijos šventė „Krintantis lapas“. Miesto savivaldybės salėje šiai progai skirtoje konferencijoje pranešimus skaitė Draugijos nariai Vyt. Gocentas ir D. Balčiauskas. Tai aktyvaus Draugijos nario poeto K. Fedaravičiaus vadovaujamos „Ukininko“ redakcijos organizuotas renginys.

Mūsų Draugija ryžosi istoriniam žingsniui. Baroko salėje Reformacijos dienai paminėti pirmą kartą Vilniaus miesto visuomenė buvo surengtas šventinis vakaras. Iki šiol ši šventė būdavo minima tik protestantiškose bažnyčiose. Poezijos posmais Reformacijos pradininką A. Kuivietį pašlovino poetas K. Fedaravičius, o V. Gocentas pažvelgė į A. Kulviečio kolegiją Lietuvos mokslininkų akimis. Vakaras baigėsi V. Dainienės atliekamais J. S. Bacho kūrinių vargonams.

Lapkričio mėnesį Vilniaus pedagoginiai universitete įvyko įdomus susitikimas su Prancūzijos lietuvių kalbininko, semiotikos pradininko prof. dr. A. J. Greimo mokiniu Žaku Eskande.

Gruodžio mėnesį tame pačiame univeritete, įvyko susitikimas su mums jau gerai pažįstamu Draugijos remėju Ukrainos MA nariu - korespondentu A. Nepokupnu, kuris palietė naują temą: Taraso Ševčenkos laikotarpio Vilniaus inteligentai.

Šių metų sausio 18 d. Vilniaus mokytojų namų mažojoje salėje menotyrininkė A. Kasperavičienė ir architektė G. Miknevičienė susirinkusiems vilniečiams skaitė paskaitą „Buvusių Vilniaus Ev. liuteronų ir reformatų kapinių teritorijos žymėjimo ir tvarkymo problemos bei projektai“. Manome, kad po jo spaudoje pasirodžiusių staipsnių serija mums pavyko atkreip-

lą pasirodė apie 50 publikacijų periodikoje, apie 25 ilgesnių ir trumpesnių informacijų per Lietuvos radiją ir televiziją. Pažymėtina valandinė televizijos laida iš tarptautinės konferencijos.

Tarp Draugijos narių yra daug garbingų mūsų mokslininkų, kultūros veikėjų. Istorijos mokslų daktarė Inga Lukšaitė jau 30 metų triūsia Reformacijos baruose. Jos pranešimo, skaityto konferencijoje, tema „XVI-XVII a. reformacijos Lietuvoje“.

Ji mūsų Draugijos siečia. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dekanas doc. A. Bumblauskas savo disertacijose ir publikacijose taip pat nagrinėja Reformacijos pradžią Lietuvoje. Mes jam dėkingi už tai, kad savo pamėgtą temą jis labai įtaigiai praduoda studentams, o tai atsispindi jų kursiniuose ir diplominiuose darbuose. Nuoširdus savo patarimais VU prof. A. Piročkinas. Nepraleidžia nei vieno renginio garbaus amžiaus filosoforius L. Vladimirovas. Teologijos-filosofijos daktaro H. Arnašiaus iniciatyva Klaipėdos univeritete steigiamas Teologijos fakultetas. Nemažas veiklos krūvis gūla ir ant Draugijos pirmininko VPU psichologijos profesoriaus S. Kregždės pečių.

Draugiją remia Vilniaus mokytojų namai, kuriuose vyksta mūsų posėdžiai ir įvairūs renginiai. Vilniaus Ev. reformatų bažnyčioje vyko koncertai, paskaitos. Atviros Lietuvos fondas ir „Lion's“ klubas Vokietijoje suteikė materialinę paramą rengiant konferenciją. Taip pat ne tik už materialinę, bet ir už moralinę paramą esame dėkingi Lietuvos Ev. liuteronų vyskupui J. Kalvanui, Ev. reformatų kunigui, teologijos dr. E. Geruliui, p. A. Jauniui-Januševičiui iš Kanados.

Dėl finansinių ir kitų sunkumų per atskaitinį laikotarpį nespėjome bent kukliai pažymėti būsimosio paminklo Reformacijai vietos.

Paradoksas, Draugijai propaguojanti Reformacijos idėjas, neatsiranda nuolatinių patalpų Ev.liuteronams ir Ev. reformatams grąžinamuose pastatuose, o valstybinės institucijos mandagiai atsako į mūsų raštus, bet konkrečiai nisko nežada. Taip ir sukasi užburtas ratas.

Tikimės, kad nauja valdyba tęs pradėtus darbus, išspręs ne vieną čia paminėtą mums gyvybiškai svarbų klausimą.

Donatas BALČIAUSKAS
Draugijos pirmininko
pavaduotojas